

III. भाषिकार्यम्—					
1. 'पृथिवी स्थिरा वर्तते' इति वाक्ये—					
(i) 'वर्तते' क्रियापदस्य कः कर्ता? (पृथिवी, स्थिरा)					
(ii) किं विशेषण पदम् अत्र प्रयुक्तम्?					
(iii) 'अस्ति' इति क्रियापदस्य कः पर्याय अत्र प्रयुक्तः?					
2. विलोमपदं चित्वा लिखत—					
(i) पूर्विदशायाम्					
(ii) चल:					
3. सन्धिः विच्छेदः वा क्रियताम्					
(i) प्रति+आदिष्टा =					
(ii) सूर्योऽचलः = +					
4. उपसर्गम् निर्दिशत—					
(i) प्रचालिता					
(ii) अवबोध्यम्					
उत्तरम्-					
L 1. पूर्विदशायाम् 2. आर्यभटः 3. सूर्यः 4. पृथिवी					
II. 1. पृथिवी स्थिरा वर्तते इति प्रचलिता रूढि: आर्यभटेन प्रत्यादिष्टा।					
2. सूर्य: अचल: पृथिवी च चला इति सिद्धान्त: सर्वप्रथमम् आर्यभटेन प्रवर्तित:।					
III. 1. (i) पृथिवी (ii) स्थिरा (iii) वर्तते					
2. (i) पश्चिमदिशायाम् (ii) अचल:					
3. (i) प्रत्यादिष्टा (ii)सूर्य:+अचल:					
4. (i) प्र (ii) अव					
(2) मञ्जूषाः सहायतया अनुच्छेदपूर्ति कुरुत-(मञ्जूषा की सहायता से अनुच्छेद पूरा कीजिए-)					
समाजे विचाराणां स्वीकारे प्राय: सामान्यजना: अनुभवन्ति। भारतीयज्योमित:शास्त्रे					
तथैव आर्यभटस्यापि ——— अभवत्। तस्य ——— उपेक्षिता:। स पण्डितम्भन्यानाम्					
जात:। वैज्ञानिकै: तस्य सिद्धान्ते समादर: प्रकटित:।					
उपहासपात्रम्, विरोध:, नूतनानाम्, आधुनिकै:, काठिन्यम्, सिद्धान्ताः					
उत्तरम् – नूतनानाम्, काठिन्यम्, विरोधः, सिद्धान्ताः, उपहासपात्रम्, आधुनिकैः					
(3) शब्दार्थान् मेलयत-(शब्दों का अर्थ से मिलान कीजिए-)					
आकलनम् समीपे					
लोके अचला					
स्थिरा प्रचलित-प्रथा					
चलः सर्वप्रथमम्					
निकषा गतिशील:					
रूढि: संसारे					
प्राथम्येन गणना					
चल: सर्वप्रथमम् निकषा गतिशील:					
प्राथम्यन गणना					

	आकलनम्	गण	ना	
	लोके	= संस	गरे	
	स्थिरा	= अच	ाला	
	चल:	= गति	शील:	
	निकषा	= सर् <u>म</u>	पे	
	रूढि:	= ँप्रच	लित-प्रथा	
	प्राथम्येन	= सर्व	प्रथमम्	
(4)) अधोदातानां प	दानाम् लिङ्गम्	्विभर्वित वचनं च	लिखत —(निम्नलिखित पदों के लिंग,
	विभक्ति व वच	न लिखिए—)		
		लिंगम्	विभक्ति:	वचनम्
	1. पृथिव्या	•••••	**********	•••••
	2. दृष्टि:	•••••	•••••	•••••
	3. पदार्थान्	•••••	•••••	
	4. पद्धत्या	••••••	•••••	
	5. कारणात्	•••••	•••••	•••••
उत्तरम्–	1. स्त्रीलिंगम्		षष्ठी	एकवचनम्
	2. स्त्रीलिंगम्		प्रथमा	एकवचनम्
	3. पुंल्लिंगम्		द्वितीया	बहुवचनम्
	4 म्बीस्थिए		तृतीया	एकवचनम्
	4. स्त्रीलिंगम्	•	•	•
	5. नपुंसकर्लि		पञ्चमी	एकवचनम्
(5)			गम् –(सन्धि अथवा	विच्छेद कीजिए–)
	1. तथैव = ⁻	-		
	2. इति + अ	स्मिन् =		
	3. सिद्धान्तोऽय	गम् =	+	
	4. उप+ईक्षिता	: =	-	
	5. पुनरपि =			
). तथा + ए			
उत्तरम्-				
	2. इत्यास्मिन्			
	 सिद्धान्तः 	+ अयम्		
	4. उपेक्षिताः			
	5. पुन: + ^{3:}	गि		
		-	हुविकल्पीयप्रश्नाः	
		LASS PA		
			त्वा रिक्तस्थानानि पूर	यत -(दिए गए विकल्पों से उचित पद
	चुनकर रिक्त स्था		_	
	1. अस्माकम् प्रथ	मोपग्रहस्य नाम		त। (आर्यभटम्, आर्यभटीयम्, आर्यभटः)
	2. नौकायाम उप	तेष्ट• जन•	स्थिराम्	अनुभवति। (नदीम्, पृथिवीम्, नौकाम्)
				_ · - · · - · - · - · · · · · · · · · ·
	3. ग्रहणे सूर्यचन्द्र	पृथिवी इति त्रीपि	ग एव	। न (कारणम्, कारणाः, कारणानि)
	 ग्रहणे सूर्यचन्द्र पृथ्वीसूर्ययोः 	पृथिवी इति त्रीपि मध्ये समागतस्य	ग एव	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणानि) मवति। (सूर्यग्रहणम्,
	 ग्रहणे सूर्यचन्द्र पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कार्तिः 	पृथिवी इति त्रीपि मध्ये समागतस्य ठेन्यम्)	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणानि) —————— भवति। (सूर्यग्रहणम्,
	 ग्रहणे सूर्यचन्द्र पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कार्वि आर्यभटस्य _ 	पृथिवी इति त्रीपि मध्ये समागतस्य उन्यम्)	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणानि) भवति। (सूर्यग्रहणम्, सीत्। (गोशाला, पाठशाला, वेधशाला)
	 ग्रहणे सूर्यचन्द्र पृथ्वीसूर्ययो: चन्द्रग्रहणम्, कार्वि आर्यभटस्य _ तेन आर्यभटी 	पृथिवी इति त्रीपि मध्ये समागतस्य ठेन्यम्) ————— यम् इति	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ रचितः। (२	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणानि)
	 ग्रहणे सूर्यचन्द्र पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कारि आर्यभटस्य _ तेन आर्यभटीः आर्यभटः 	पृथिवी इति त्रीरि मध्ये समागतस्य ठेन्यम्) पम् इति	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ रचितः। (उ	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणानि) पविता (सूर्यग्रहणम्, सीत्। (गोशाला, पाठशाला, वेधशाला) उपग्रहः, ग्रन्थः, सिद्धान्तः) आसीत्। (महान, महान्)
उत्तरम् – 1	3. ग्रहणे सूर्यचन्द्र 4. पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कार्वि 5. आर्यभटस्य _ 6. तेन आर्यभटीः 7. आर्यभटः . आर्यभटः, 2. ⁷	पृथिवी इति त्रीरि मध्ये समागतस्य ठेन्यम्) पम् इति गौकाम्, 3. कारप	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ रिवतः। (उ न्योतिर्विद् गणितज्ञः च गानि, 4. सूर्यग्रहणम्,	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणानि) पविता (सूर्यग्रहणम्, सीत्। (गोशाला, पाठशाला, वेधशाला) उपग्रहः, ग्रन्थः, सिद्धान्तः) आसीत्। (महान, महानः, महान्। 5. वेधशाला, 6. ग्रन्थः, 7. महान्।
उत्तरम् – 1	3. ग्रहणे सूर्यंचन्द्र 4. पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कार्वि 5. आर्यभटस्य _ 6. तेन आर्यभटीः 7. आर्यभटः आर्यभटः, 2. व्र उचितं पतं चित	पृथिवी इति त्रीरि मध्ये समागतस्य ठेन्यम्) पम् इति रम् इति नौकाम्, 3. कारः	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ रचितः। (र् ज्योतिर्विद् गणितज्ञः च गानि, ४. सूर्यग्रहणम्, ः म् आधृत्य प्रश्ननिर्माण	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणानि) पविता (सूर्यग्रहणम्, सीत्। (गोशाला, पाठशाला, वेधशाला) उपग्रहः, ग्रन्थः, सिद्धान्तः) आसीत्। (महान, महान्)
उत्तरम् – 1	3. ग्रहणे सूर्यंचन्द्र 4. पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कार्वि 5. आर्यभटस्य _ 6. तेन आर्यभटीः 7. आर्यभटः आर्यभटः, 2. न् उचितं पदं चित् पद के आधार प	पृथिवी इति त्रीरि मध्ये समागतस्य ठेन्यम्) पम् इति रम् इति रम् इति कारप् वा रेखाङ्कितपदः र प्रश्न-निर्माण	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ रचितः। (र् ज्योतिर्विद् गणितज्ञः च गानि, ४. सूर्यग्रहणम्, ः म् आधृत्य प्रश्ननिर्माण् कीजिए—)	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणानि) भवति। (सूर्यग्रहणम्, सीत्। (गोशाला, पाठशाला, वेधशाला) उपग्रहः, ग्रन्थः, सिद्धान्तः) आसीत्। (महान, महानः, महान्) ठ. वेधशाला, 6. ग्रन्थः, 7. महान्। गं कुरुत—(उचित पद चुनकर रेखांकित
उत्तरम् – 1	 ग्रहणे सूर्यचन्द्र पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कार्ति आर्यभटस्य _ तेन आर्यभटी आर्यभटः आर्यभटः, 2. व् उचितं पतं चित् पद के आधार प सूर्यः प्रिचिदं 	पृथिवी इति त्रीपि मध्ये समागतस्य ठेन्यम्) पम् इति गैकाम्, 3. कारप् वा रेखाङ्कितपदः र प्रश्न-निर्माण शायाम् अस्तं गर	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ रचितः। (र ज्योतिर्विद् गणितज्ञः च गानि, 4. सूर्यग्रहणम्, र म् आधृत्य प्रश्ननिर्माण कीजिए—)	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणानि) भवित। (सूर्यग्रहणम्, सीत्। (गोशाला, पाठशाला, वेधशाला) उपग्रहः, ग्रन्थः, सिद्धान्तः) आसीत्। (महान, महानः, महान्) ठ. वेधशाला, 6. ग्रन्थः, 7. महान्। गं कुरुत—(उचित पद चुनकर रेखांकित
उत्तरम् – 1	3. ग्रहणे सूर्यचन्द्र 4. पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कार्ति 5. आर्यभटस्य _ 6. तेन आर्यभटीः 7. आर्यभटः आर्यभटः, २. च् उचितं पतं चित्र पद के आधार प 1. सूर्यः प्रिचिद् 2. मानवः पृथिवी	पृथिवी इति त्रीपि मध्ये समागतस्य ठेन्यम्) यम् इति नौकाम्, 3. कारप् वा रेखाङ्कितपदः य प्रश्न-निर्माण शायाम् अस्तं गः ों स्थिराम् अनुभ	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ रचित:। (र् न्योतिर्विद् गणितज्ञः च गानि, 4. सूर्यग्रहणम्, ः म् आधृत्य प्रश्ननिर्माण् कीजिए—) च्छति? (कस्मन्, काम् विति। (कम्, काम्, वि	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणानि) भवित। (सूर्यग्रहणम्, सीत्। (गोशाला, पाठशाला, वेधशाला) उपग्रहः, ग्रन्थः, सिद्धान्तः) आसीत्। (महान, महानः, महान्) ठ. वेधशाला, 6. ग्रन्थः, 7. महान्। गं कुरुत—(उचित पद चुनकर रेखांकित प्, कस्याम्)
उत्तरम् – 1	3. ग्रहणे सूर्यचन्द्र 4. पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कार्वि 5. आर्यभटस्य _ 6. तेन आर्यभटीः 7. आर्यभटः आर्यभटः, 2. व् उचितं पदं चितः पद के आधार प 1. सूर्यः प्रश्चिद् 2. मानवः पृथिव् 3. गणितज्योतिषऽ	पृथिवी इति त्रीपि मध्ये समागतस्य ठेन्यम्) यम् इति नौकाम्, 3. कारप् वा रेखाङ्कितपदः वर प्रश्न-निर्माण शायाम् अस्तं गः हें स्थिराम् अनुभः शास्त्रे <u>संख्यानाम्</u>	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ रचितः। (उ न्योतिर्विद् गणितज्ञः च गानि, 4. सूर्यग्रहणम्, ः म् आधृत्य प्रश्ननिर्माण् कीजिए—) च्छति? (कस्मिन्, काम् वित। (कम्, काम्, वि आकलनं महत्त्वम् आ	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणािन) भवित। (सूर्यग्रहणम्, सीत्। (गोशाला, पाठशाला, वेधशाला) उपग्रहः, ग्रन्थः, सिद्धान्तः) आसीत्। (महान, महानः, महान्) त वेधशाला, 6. ग्रन्थः, 7. महान्। गां क्कुरुत—(उचित पद चुनकर रेखांकित (, कस्याम्) तम्) दथाित। (केषाम्, कासाम्, कस्याः)
उत्तरम् – 1	3. ग्रहणे सूर्यचन्द्र 4. पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कार्ति 5. आर्यभटस्य _ 6. तेन आर्यभटीः 7. आर्यभटः आर्यभटः, 2. न् उचितं पदं चित् पद के आधार प 1. सूर्यः प्रश्चिद् 2. मानवः पृथिव्याः 4. यदा पृथिव्याः	पृथिवी इति त्रीपि मध्ये समागतस्य ठेन्यम्) यम् इति नौकाम्, 3. कारप् वा रेखाङ्कितपदः गर प्रश्न-निर्माण शायाम् अस्तं गर गरिस्थराम् अनुभ शास्त्रे संख्यानाम् छायापातेन चन्द्रस्	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ रचितः। (उ न्योतिर्विद् गणितज्ञः च गनि, ४. सूर्यग्रहणम्, ः म् आधृत्य प्रश्ननिर्माण् कीजिए—) च्छति? (कस्मिन्, काम् वति। (कम्, काम्, वि आकलनं महत्त्वम् आव्य प्रकाशाः अवरुध्यते	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणािन) पविता (सूर्यग्रहणम्, सीत्। (गोशाला, पाठशाला, वेधशाला) उपग्रहः, ग्रन्थः, सिद्धान्तः) आसीत्। (महान, महानः, महान्) ते वेधशाला, 6. ग्रन्थः, 7. महान्। तां क्कुरुत—(उचित पद चुनकर रेखांकित ति, कस्याम्) त्यां विता (केषाम्, कासाम्, कस्याः) तदा चन्द्रग्रहणं भवित। (कः, का, किम्)
उत्तरम्–। (2)	3. ग्रहणे सूर्यचन्द्र 4. पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कार्ति 5. आर्यभटस्य _ 6. तेन आर्यभटीः 7. आर्यभटः आर्यभटः, 2. न् उचितं पदं चित् पद के आधार प 1. सूर्यः प्रिचिद् 2. मानवः पृथिव्याः 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य व्य	पृथिवी इति त्रीपि मध्ये समागतस्य वेन्यम्) यम् इति नौकाम्, 3. कारप् वा रेखाङ्कितपदः तर प्रश्न-निर्माण शायाम् अस्तं गः हैं स्थिराम् अनुभ शास्त्रे संख्यानाम् छायापातेन चन्द्रस्	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ रचितः। (उ न्योतिर्विद् गणितज्ञः च गनि, ४. सूर्यग्रहणम्, ः म् आधृत्य प्रश्ननिर्माण् कीजिए—) च्छिति? (कस्मिन्, काम् वित। (कम्, काम्, वि आकलनं महत्त्वम् आव्य प्रकाशाः अवरुध्यते ग्रेतिषा सम्बद्धं वर्तते।	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणािन) पविता (सूर्यग्रहणम्, सीत्। (गोशाला, पाठशाला, वेधशाला) उपग्रहः, ग्रन्थः, सिद्धान्तः) आसीत्। (महान, महानः, महान्) ते वेधशाला, 6. ग्रन्थः, 7. महान्। तां क्कुरुत—(उचित पद चुनकर रेखांकित ति, कस्याम्) त्यां विता (केषाम्, कासाम्, कस्याः) तदा चन्द्रग्रहणं भवित। (कः, का, किम्)
उत्तरम्–। (2)	3. ग्रहणे सूर्यचन्द्र 4. पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कार्ति 5. आर्यभटस्य _ 6. तेन आर्यभटीः 7. आर्यभटः आर्यभटः, 2. वित्रत्तं पदं चित्रस्य पद के आधार प 1. सूर्यः प्रश्चिद् 2. मानवः पृथिव् 3. गणितज्योतिषद्र 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य व	पृथिवी इति त्रीपि मध्ये समागतस्य ठेन्यम्) यम् इति नौकाम्, 3. कारप् वा रेखाङ्कितपदः र प्रश्न-निर्माण शायाम् अस्तं गः ग्रे स्थराम् अनुभः शास्त्रे संख्यानाम् छायापातेन चन्द्रस् गेगदानं गणित-ज्य	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ रचितः। (उ न्योतिर्विद् गणितज्ञः च गनि, ४. सूर्यग्रहणम्, ः म् आधृत्य प्रश्निर्माण् कीजिए—) च्छिति? (कस्मिन्, काम् वित। (कम्, काम्, वि आकलनं महत्त्वम् आन् स्य प्रकाशाः अवरुध्यते गेतिषा सम्बद्धं वर्तते। गच्छिति?	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणािन) पविता (सूर्यग्रहणम्, सीत्। (गोशाला, पाठशाला, वेधशाला) उपग्रहः, ग्रन्थः, सिद्धान्तः) आसीत्। (महान, महानः, महान्) ते वेधशाला, 6. ग्रन्थः, 7. महान्। तां क्कुरुत—(उचित पद चुनकर रेखांकित ति, कस्याम्) त्यां विता (केषाम्, कासाम्, कस्याः) तदा चन्द्रग्रहणं भवित। (कः, का, किम्)
उत्तरम्–। (2)	3. ग्रहणे सूर्यचन्द्र 4. पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कार्वि 5. आर्यभटस्य _ 6. तेन आर्यभटाः 7. आर्यभटः आर्यभटः, 2. व् उचितं पतं चित् पद के आधार प 1. सूर्यः प्रश्चिव् 2. मानवः पृथिव्याः 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य य 1. सूर्यः कस्यां 2. मानवः काम्	पृथिवी इति त्रीपि मध्ये समागतस्य ठेन्यम्) यम् इति यम् इति त रेखाङ्कितपदः र प्रश्न-निर्माण शायाम् अस्तं गः तें स्थिराम् अनुभः शास्त्रे संख्यानाम् छायापातेन चन्द्रस् ोगदानं गणित-ज्य दिशायाम् अस्तं स्थराम् अनुभः दिशायाम् अस्तं	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ पिताः। (ज्योतिर्विद् गणितज्ञः च गानि, 4. सूर्यग्रहणम्, म् आधृत्य प्रश्ननिर्माण् कीजिए—) च्छिति? (किस्मिन्, काम् विता (कम्, काम्, वि आकलनं महत्त्वम् आ स्य प्रकाशाः अवरुध्यते गोतिषा सम्बद्धं वर्तते। गच्छिति?	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणािन) पविता (सूर्यग्रहणम्, सीत्। (गोशाला, पाठशाला, वेधशाला) उपग्रहः, ग्रन्थः, सिद्धान्तः) आसीत्। (महान, महानः, महान्) त वेधशाला, 6. ग्रन्थः, 7. महान्। गं कुरुत—(उचित पद चुनकर रेखांकित (, कस्याम्) त्म) दथाति। (केषाम्, कासाम्, कस्याः) तदा चन्द्रग्रहणं भवित। (कः, का, किम्) (कया, केन, किम्)
उत्तरम्–। (2)	3. ग्रहणे सूर्यंचन्द्र 4. पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कार्वि 5. आर्यभटस्य _ 6. तेन आर्यभटः _ 7. आर्यभटः _ 8. आर्यभटः, 2. वि विद्यास्य चित्र पद के आधार प 1. सूर्यः प्रश्चिव् 2. मानवः पृथिव्व 3. गणितज्योतिषऽ 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य य 1. सूर्यः कस्या 2. मानवः काम् 3. गणितज्योतिषऽ	पृथिवी इति त्रीपि मध्ये समागतस्य ठेन्यम्) यम् इति यम् इति वा रेखाङ्कितपदः र प्रश्न-निर्माण <u>शायाम्</u> अस्तं गः हों स्थिराम् अनुभः छायापातेन चन्द्रस् गोगदानं गणित-ज्य दिशायाम् अस्तं स्थराम् अनुभः हिशायाम् अस्तं स्थराम् अनुभः हास्त्रे कासाम् शास्त्रे कासाम्	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ रिवतः। (र्ज्ज्योतिर्विद् गणितज्ञः च गानि, 4. सूर्यग्रहणम्, म् आधृत्य प्रश्ननिर्माण् कीजिए—) च्छिति? (कस्मिन्, काम् विता (कम्, काम्, वि आकलनं महत्त्वम् आ स्य प्रकाशाः अवरुध्यते गोतिषा सम्बद्धं वर्तते। गच्छिति? अाकलनम् महत्त्वम् अ	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणािन) भवति। (सूर्यग्रहणम्, सीत्। (गोशाला, पाठशाला, वेधशाला) उपग्रहः, ग्रन्थः, सिद्धान्तः) आसीत्। (महान, महानः, महान्) त वेधशाला, 6. ग्रन्थः, 7. महान्। गं कुरुत—(उचित पद चुनकर रेखांकित (, कस्याम्) त्म) दथाति। (केषाम्, कासाम्, कस्याः) तदा चन्द्रग्रहणं भवति। (कः, का, किम्) (कया, केन, किम्)
उत्तरम्–। (2)	3. ग्रहणे सूर्यंचन्द्र 4. पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कार्वि 5. आर्यभटस्य _ 6. तेन आर्यभटः _ 7. आर्यभटः _ 8. अर्थभटः _ 1. सूर्यः प्रिचिद् 2. मानवः पृथिवं 3. गणितज्योतिषः 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य य 1. सूर्यः कस्या 2. मानवः काम् 3. गणितज्योतिषः 4. यदा पृथिव्याः 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य य 6. सूर्यः कस्या 6. सूर्यः कस्या 6. सूर्यः कस्या 7. सूर्यः स्वर्या 7. सूर्यः स्वर्या 7. सूर्यः सुर्थव्याः 7. सूर्यः	पृथिवी इति त्रीपि मध्ये समागतस्य ठेन्यम्) पम् इति पम् इति पम् इति वा रेखाङ्कितपदः तर प्रश्न-निर्माण शायाम् अस्तं गः हों स्थिराम् अनुभव् छायापातेन चन्द्रस्थाम् अस्तं स्थिराम् अस्तं दशायाम् अस्तं हिशायाम् अस्तं स्थिराम् अनुभव् शास्त्रे कासाम् ः छायापातेन चन्द्रस्थान् अनुभव् शास्त्रे कासाम् ः छायापातेन चन्द्रस्थान् अनुभव्	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ ्रिक्तः। (ज्ञ्योतिर्विद् गणितज्ञः च गानि, 4. सूर्यग्रहणम्, ; म् आधृत्य प्रश्ननिर्माण् कीजिए—) च्छिति? (कस्मिन्, काम्, वि आकलनं महत्त्वम् आ स्य प्रकाशाः अवरुध्यते गोतिषा सम्बद्धं वर्तते। गच्छिति? आकलनम् महत्त्वम् अ इस्य प्रकाशः अवरुध्यते	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणािन) भवति। (सूर्यग्रहणम्, सीत्। (गोशाला, पाठशाला, वेधशाला) उपग्रहः, ग्रन्थः, सिद्धान्तः) आसीत्। (महान, महानः, महान्) त वेधशाला, 6. ग्रन्थः, 7. महान्। गं कुरुत—(उचित पद चुनकर रेखांकित (, कस्याम्) त्म) दथाति। (केषाम्, कासाम्, कस्याः) तदा चन्द्रग्रहणं भवति। (कः, का, किम्) (कया, केन, किम्)
उत्तरम्—। (2) उत्तरम्—	3. ग्रहणे सूर्यंचन्द्र 4. पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कार्वि 5. आर्यभटस्य _ 6. तेन आर्यभटीः 7. आर्यभटः, 2. व् उचितं पदं चितः पदं के आधार प 1. सूर्यः प्रश्चित् 2. मानवः पृथिव् 3. गणितज्योतिषद्र 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य य 1. सूर्यः कस्या 2. मानवः काम् 3. गणितज्योतिषद	पृथिवी इति त्रीपि मध्ये समागतस्य ठेन्यम्) यम् इति यम् इति यम् इति वा रेखाङ्कितपदः तर प्रश्न-निर्माण शायाम् अस्तं गः हों स्थिराम् अनुभः ह्यापातेन चन्द्रशः शास्त्रे संख्यानाम् स्थिराम् अनुभः दिशायाम् अस्तं स्थिराम् अनुभः हिथराम् अनुभः हास्त्रे कासाम् ः छायापातेन चन्द्रशास्त्रे कासाम् ः छायापातेन चन्द्रशास्त्रे कासाम् ः छायापातेन चन्द्रशास्त्रे कासाम्	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ रचितः। (ज्ञ्योतिर्विद् गणितज्ञः च गानि, 4. सूर्यग्रहणम्, : म् आधृत्य प्रश्ननिर्माण् कीजिए—) च्छिति? (किस्मिन्, काम् वित। (कम्, काम्, वि आकलनं महत्त्वम् आ स्य प्रकाशाः अवरुध्यते गेतिषा सम्बद्धं वर्तते। गच्छिति? अति? अतिश	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणािन) भवति। (सूर्यग्रहणम्, सीत्। (गोशाला, पाठशाला, वेधशाला) उपग्रहः, ग्रन्थः, सिद्धान्तः) आसीत्। (महान, महानः, महान्) त वेधशाला, 6. ग्रन्थः, 7. महान्। गं कुरुत—(उचित पद चुनकर रेखांकित स्, कस्याम्) त्रम्। दधाति। (केषाम्, कासाम्, कस्याः) तदा चन्द्रग्रहण् भवति। (कः, का, किम्) (कया, केन, किम्)
उत्तरम्—। (2) उत्तरम्—	3. ग्रहणे सूर्यंचन्द्र 4. पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कार्वि 5. आर्यभटस्य _ 6. तेन आर्यभटीः 7. आर्यभटः, 2. न् उचितं पतं चितः पदं के आधार प 1. सूर्यः पुश्चित् 2. मानवः पुथिव् 3. गणितज्योतिषद्र 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य य 1. सूर्यः कस्यां 2. मानवः काम् 3. गणितज्योतिषद्	पृथिवी इति त्रीपि मध्ये समागतस्य ठेन्यम्) पम् इति पम् इति वा रेखाङ्कितपदः तर प्रश्न-निर्माण त्शायाम् अस्तं गः तें स्थिराम् अनुभः तासत्रे संख्यानाम् छायापातेन चन्द्रस् तेगदानं गणित-ज्य दिशायाम् अस्तं स्थिराम् अनुभः दिशायाम् अस्तं स्थिराम् अनुभः दशायाम् अस्तं स्थराम् अनुभः दशास्त्रे कासाम् ः छायापातेन चन्द्रस्थाने।	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ रचितः। (उ ज्योतिर्विद् गणितज्ञः च गानि, 4. सूर्यग्रहणम्, ः म् आधृत्य प्रश्ननिर्माण् कीजिए—) च्छिति? (कस्मिन्, काम् विता (कम्, काम्, वि आकलनं महत्त्वम् आ त्य प्रकाशाः अवरुध्यते गच्छिति? अकलनम् महत्त्वम् अ दस्य प्रकाशः अवरुध्यते बद्धं वर्तते? पं चित्वा रिक्तस्थाने	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणािन) भवति। (सूर्यग्रहणम्, सीत्। (गोशाला, पाठशाला, वेधशाला) उपग्रहः, ग्रन्थः, सिद्धान्तः) आसीत्। (महान, महानः, महान्) त वेधशाला, 6. ग्रन्थः, 7. महान्। गं कुरुत—(उचित पद चुनकर रेखांकित (, कस्याम्) त्म) दथाति। (केषाम्, कासाम्, कस्याः) तदा चन्द्रग्रहणं भवति। (कः, का, किम्) (कया, केन, किम्)
उत्तरम्—। (2) उत्तरम्—	3. ग्रहणे सूर्यंचन्द्र 4. पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कार्वि 5. आर्यभटस्य _ 6. तेन आर्यभटीः 7. आर्यभटः, 2. न् उचितं पतं चितः पदं के आधार प 1. सूर्यः पुश्चिद् 2. मानवः पृथिव् 3. गणितज्योतिषद्म 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य य 1. सूर्यः कस्यां 2. मानवः काम् 3. गणितज्योतिषद्म 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य य 1. सूर्यः कस्यां 2. मानवः काम् 3. गणितज्योतिषद्म 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य य एथिव्याः 5. आर्यभटस्य य एथिव्याः 6. आर्यभटस्य य एथिव्याः 7. आर्यभटस्य य एथविव्याः 7. आर्यभटस्य प्रभवता 7. स्वरं प्रभवता 7. स्व	पृथिवी इति त्रीपि मध्ये समागतस्य ठेन्यम्) पम् इति पम् इति वा रेखाङ्कितपदः स प्रश्न-निर्माण सायाम् अस्तं गः तें स्थिराम् अनुभः सास्त्रे संख्यानाम् छायापातेन चन्द्रस् तेरशायाम् अस्तं स्थिराम् अनुभः दशायाम् अस्तं स्थायाम् अस्तं स्थायाम् अस्तं स्थायाम् अस्तं स्थायाम् अस्तं ह्यायाम् अस्तं स्थायाम् अस्तं ह्यायाम् अस्तं ह्यायाम् अस्तं स्थायाम् अस्तं स्थातानं मणित-ज्य	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ रचितः। (उ न्योतिर्विद् गणितज्ञः च गानि, 4. सूर्यग्रहणम्, ; म् आधृत्य प्रश्ननिर्माण् कीजिए—) च्छिति? (कस्मिन्, काम् विता (कम्, काम्, वि आकलनं महत्त्वम् आन् स्य प्रकाशाः अवरुध्यते गेतिषा सम्बद्धं वर्तते। गच्छिति? आकलनम् महत्त्वम् अ रस्य प्रकाशः अवरुध्यते बद्धं वर्तते? ए—)	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणािन) भवति। (सूर्यग्रहणम्, सीत्। (गोशाला, पाठशाला, वेधशाला) उपग्रहः, ग्रन्थः, सिद्धान्तः) आसीत्। (महान, महानः, महान्) ठ वेधशाला, ६ ग्रन्थः, ७ महान्। गं कुरुत—(उचित पद चुनकर रेखांकित त्, कस्याम्) उप्पाति। (केषाम्, कासाम्, कस्याः) तदा चन्द्रग्रहणं भवति। (कः, का, किम्) (कया, केन, किम्) प्रिधाति? ते तदा किम् भवति? लिखत—(शब्द अथवा धातु का उचित
उत्तरम्—। (2) उत्तरम्—	3. ग्रहणे सूर्यचन्द्र 4. पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कार्ति 5. आर्यभटस्य _ 6. तेन आर्यभटीः 7. आर्यभटः आर्यभटः, 2. च् उचितं पतं चित् पदं के आधार प 1. सूर्यः <u>पश्चित्</u> 3. गणितज्योतिषद्ध 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य य 1. सूर्यः कस्यां 2. मानवः काम् 3. गणितज्योतिषद्ध 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य य 2. मानवः काम् 3. गणितज्योतिषद्ध 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य य 2. मानवः काम् 3. गणितज्योतिषद्ध 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य य 2. मानवः काम् 3. गणितज्योतिषद्ध 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य 5. आर्यभटस्य 5. आर्यभटस्य 5. आर्यभटस्य 6. विक्रो 1. गति—	पृथिवी इति त्रीपि मध्ये समागतस्य ठेन्यम्) यम् इति तौकाम्, ३. कारप् वा रेखाङ्कितपदः तर प्रश्न-निर्माण शायाम् अस्तं गर्ने हिश्यराम् अनुभः दशायाम् अस्तं प्रशासत्रे संख्यानाम् छायापातेन चन्द्रस् शास्त्रे कासाम् श छायापातेन चन्द्रस् श छायापातेन चन्द्रस् श कासाम् श छायापातेन चन्द्रस्	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ रचितः। (उ न्योतिर्विद् गणितज्ञः च गानि, ४. सूर्यग्रहणम्, ः म् आधृत्य प्रश्निर्माण् कीजिए—) व्छति? (कस्मिन्, काम्, वि आकलनं महत्त्वम् आः स्य प्रकाशाः अवरुध्यते गेतिषा सम्बद्धं वर्तते। गच्छिति? आकलनम् महत्त्वम् अ इस्य प्रकाशः अवरुध्यते विद्या सम्बद्धं वर्तते। गच्छिति? अकलनम् महत्त्वम् अ इस्य प्रकाशः अवरुध्यते वर्द्धं वर्तते? स्प चित्वा रिक्तस्थाने ए—) म् """" (गितः	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणािन) पविता (सूर्यग्रहणम्, सीत्। (गोशाला, पाठशाला, वेधशाला) उपग्रहः, ग्रन्थः, सिद्धान्तः) आसीत्। (महान, महानः, महान्) ते वेधशाला, 6. ग्रन्थः, 7. महान्। तां कुरुत—(उचित पद चुनकर रेखांकित ति, कस्याम्) त्याता। (केषाम्, कासाम्, कस्याः) तदा चन्द्रग्रहणं भवित। (कः, का, किम्) (कया, केन, किम्) पद्धाति? ते तदा किम् भविति? लिखत—(शब्द अथवा धातु का उचित
उत्तरम्—। (2) उत्तरम्—	3. ग्रहणे सूर्यचन्द्र 4. पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कार्ति 5. आर्यभटस्य _ 6. तेन आर्यभटीः 7. आर्यभटः आर्यभटः, 2. विज्ञातं पदं चित् पद के आधार प 1. सूर्यः प्रश्चित् 2. मानवः पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य य 1. सूर्यः कस्यां 2. मानवः काम् 3. गणितज्योतिषः 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य य 2. मानवः काम् 3. गणितज्योतिषः 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य य शास्त्रस्य अथवा रूप चुनकर रिक (क) 1. गति— 2. अस्मव	पृथिवी इति त्रीपि मध्ये समागतस्य ठेन्यम्) यम् इति तौकाम्, 3. कारप् वा रेखाङ्कितपदः र प्रशन-निर्माण शायाम् अस्तं गर्ते हिशायाम् अस्तं शास्त्रे संख्यानाम् छायापातेन चन्द्रस् शास्त्रे कासाम् शास्त्रे कासाम्य शास्त्रे कासाम	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ रचितः। (उ न्योतिर्विद् गणितज्ञः च गानि, ४. सूर्यग्रहणम्, ः म् आधृत्य प्रश्निर्माण् कोजिए—) व्छति? (कस्मिन्, काम्, वि आकलनं महत्त्वम् आः स्य प्रकाशाः अवरुध्यते गेविषा सम्बद्धं वर्तते। गच्छिति? आकलनम् महत्त्वम् अ इस्य प्रकाशाः अवरुध्यते वेदिषा सम्बद्धं वर्तते। गच्छिति? आकलनम् महत्त्वम् अ इस्य प्रकाशः अवरुध्यते वद्धं वर्तते? रणं चित्वा रिक्तस्थाने ए—) म् ———————————————————————————————————	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणािन) पविता (सूर्यग्रहणम्, सीत्। (गोशाला, पाठशाला, वेधशाला) उपग्रहः, ग्रन्थः, सिद्धान्तः) आसीत्। (महान, महानः, महान्) ते वेधशाला, 6. ग्रन्थः, 7. महान्। तां कुरुत—(उचित पद चुनकर रेखांकित ति, कस्याम्) त्या वन्द्रग्रहणं भवित। (कः, का, किम्) (कया, केन, किम्) तदा वन्द्रग्रहणं भवित। (कः, का, किम्) तदा वन्द्रग्रहणं भवित। (कया, केन, किम्) विष्वत—(शब्द अथवा धातु का उचित ता, गत्या, गितम्) तम्, मम, माम्)
उत्तरम्—। (2) उत्तरम्—	3. ग्रहणे सूर्यंचन्द्र 4. पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कार्वि 5. आर्यभटस्य _ 6. तेन आर्यभटः _ 7. आर्यभटः आर्यभटः, 2. वि विद्यार पदं चित्र पद के आधार प 1. सूर्यः प्रश्चित् 3. गणितज्योतिषः 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य य 1. सूर्यः कस्या 2. मानवः काम् 3. गणितज्योतिषः 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य य 7. स्वर्यः कस्या 5. आर्यभटस्य य 7. स्वर्यः कस्या 6. यदा पृथिव्याः 7. आर्यभटस्य य 7. श्वर्यस्य अथवा रूप चुनकर रिकर (क) 1. गति— 2. अस्मव् 3. परम्पर	पृथिवी इति त्रीपि मध्ये समागतस्य ठेन्यम्) यम् इति यम् इति वा रेखाङ्कितपदः र प्रश्न-निर्माण शायाम् अस्तं गर् हों स्थिराम् अनुभः हाराम् अस्तं गर् हों स्थिराम् अनुभः हारामं गणित-ज्य शास्त्रे संख्यानाम् छायापातेन चन्द्रश् शास्त्रे कासाम् श खायाम् अस्तं शास्त्रे कासाम् श खायाम् अस्तं हिसायाम् अस्तं दिशायाम् अस्तं स्थराम् अनुभवः शास्त्रे कासाम् हा छायापातेन चन्द्रश् शास्त्रे कासाम् हा छायापातेन चन्द्रश्ये कासाम्य हा छायापातेन चन्द्रश्ये कासाम् हा छायापातेन चन्द्रश्ये कासाम्य हा छायापातेन चन्द्रश्	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ रिवतः। (ज्ञ्योतिर्विद् गणितज्ञः च गानि, 4. सूर्यग्रहणम्, : म् आधृत्य प्रश्ननिर्माण् कीजिए—) च्छिति? (किस्मिन्, काम्, वि आकलनं महत्त्वम् आ स्य प्रकाशाः अवरुध्यते गेतिषा सम्बद्धं वर्तते। । गच्छिति? आकलनम् महत्त्वम् अ इस्य प्रकाशाः अवरुध्यते गेतिषा सम्बद्धं वर्तते। । गच्छिति? पाच्छिति? पाचिता पिचता। पाचिता पाचिता।	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणािन) भवति। (सूर्यग्रहणम्, सीत्। (गोशाला, पाठशाला, वेधशाला) उपग्रहः, ग्रन्थः, सिद्धान्तः) आसीत्। (महान, महानः, महान्) त वेधशाला, 6. ग्रन्थः, 7. महान्। गं कुरुत—(उचित पद चुनकर रेखांकित (, कस्याम्) त्म) तथाति। (केषाम्, कासाम्, कस्याः) तदा चन्द्रग्रहणं भवति। (कः, का, किम्) (कया, केन, किम्) प्रिथाति? ते तदा किम् भवति? लिखत—(शब्द अथवा धातु का उचित ना, गत्या, गतिम्) गम्, मम, माम्) एम्परस्य, परम्परयाः, परम्परया)
उत्तरम्—। (2) उत्तरम्—	3. ग्रहणे सूर्यंचन्द्र 4. पृथ्वीसूर्ययोः चन्द्रग्रहणम्, कार्वि 5. आर्यभटस्य _ 6. तेन आर्यभटः _ 7. आर्यभटः _ 1. आर्यभटः, 2. वि विद्यास्य प्रस्ति पद के आधार प् 1. सूर्यः प्रश्चित्व 2. मानवः पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य य 1. सूर्यः कस्या 2. मानवः काम् 3. गणितज्योतिषः 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य य 1. सूर्यः कस्या 2. मानवः काम् 3. गणितज्योतिषः 4. यदा पृथिव्याः 5. आर्यभटस्य य शब्दस्य अथवा रूप चुनकर रिक्र (क) 1. गति— 2. अस्मव 3. परम्पर 4. सूर्यग्रह	पृथिवी इति त्रीपि मध्ये समागतस्य ठेन्यम्) यम् इति यम् इति वार्षाद्धःतपदः स्य प्रश्न-निर्माण शायाम् अस्तं गः हों स्थिराम् अनुभः हारानं गणित-ज्य दिशायाम् अस्तं स्थराम् अस्तं ह्यायाम् अस्तं	ग एव चन्द्रस्य छायापातेन पाटलिपुत्रं निकषा आ रिवतः। (ज्ञ्योतिर्विद् गणितज्ञः च गानि, 4. सूर्यग्रहणम्, ; म् आधृत्य प्रश्ननिर्माण् कीजिए—) च्छिति? (किस्मिन्, काम् विता। (कम्, काम्, वि आकलनं महत्त्वम् आ स्य प्रकाशाः अवरुध्यते गोतिषा सम्बद्धं वर्तते। । गच्छिति? अकलनम् महत्त्वम् अ इस्य प्रकाशाः अवरुध्यते गोतिषा सम्बद्धं वर्तते। । गच्छिति? पां चित्वा रिक्तस्थाने ए—) म् (गितः चनम् (प्रवचनम् (प्रवचनम्यानम् (प्रवचनम् (प्रवचन	ा न (कारणम्, कारणाः, कारणािन) पविता (सूर्यग्रहणम्, सीत्। (गोशाला, पाठशाला, वेधशाला) उपग्रहः, ग्रन्थः, सिद्धान्तः) आसीत्। (महान, महानः, महान्) ते वेधशाला, 6. ग्रन्थः, 7. महान्। तां कुरुत—(उचित पद चुनकर रेखांकित ति, कस्याम्) त्या वन्द्रग्रहणं भवित। (कः, का, किम्) (कया, केन, किम्) तदा वन्द्रग्रहणं भवित। (कः, का, किम्) तदा वन्द्रग्रहणं भवित। (कया, केन, किम्) विष्वत—(शब्द अथवा धातु का उचित ता, गत्या, गितम्) तम्, मम, माम्)

उत्तरम्-1. गत्या 2. माम 3. परम्परायाः 4. सूर्यग्रहणम् 5. पृथिव्या: ($\overline{\mathbf{w}}$) 1. अनु+भू-लङ् प्रथम पुरुष:, बहुवचनम् (अनुभूवन्, अनुभवन्तिस्म, अन्वभवन् 2. अस्-लट्-उत्तम पुरुष:, बहुवचनम् """ (स्म, स्म:, सम:) 3. कृ-विधिलिङ्≁उत्तम पुरुष: """ (कुर्याम्, कुर्याम, कुर्याम, कुर्याम, 4. वृत्-लट्-प्रथम पुरुष: "" (वर्ते, वर्तते, वर्तसे) 5. रच्-लङ्-उत्तम पुरुषः (अरचत्, अरचयत्, अरचयम्) उत्तरम्-1. अन्वभवन् 2. स्म: 3. कुर्याम 4. वर्तते अरचयम

******* END *******